

Matematicko-fyzikálny časopis

Zprávy

Matematicko-fyzikálny časopis, Vol. 9 (1959), No. 1, 69--71

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/126930>

Terms of use:

© Mathematical Institute of the Slovak Academy of Sciences, 1959

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY

KONFERENCE O NOMOGRAFII

Katedra matematiky a deskriptívnej geometrie zememěřícké fakulty ČVUT (vedoucí profesor dr. Václav Pleskot) uspořádá v druhé polovině září 1959 v Praze konferenci o nomografii. Cílem konference jest:

a) koordinovat včlebekou činnost našich pracovníků v nomografii a seznámit je se současným stavem nauky,

b) seznámit pracovníky vědeckých a výzkumných ústavů i výrobních odvětví s účinností nomografických metod a obráceně získat od těchto pracovníků podněty, které by ovlivnily směr bádání při aplikaci nomografie.

Konference je plánována na tři dny. Bližší informace na Katedře matematiky a deskriptívnej geometrie zememěřícké fakulty ČVUT, Praha 2, Na bojišti 3.

AKADEMIK VLADIMÍR KOŘÍNEK ŠESTDESIATNIKOM

Popredný československý matematik, vedecký pracovník svetového formátu, akademik Vladimír Koříněk, profesor Matematicko-fyzikálnej fakulty Karlovej univerzity sa dňa 18. apríla 1959 dožíva 60 rokov. Pri tejto príležitosti chceme našu širokú matematickú verejnosť aspoň v krátkosti oboznámiť s jeho záslušnou vedeckou, pedagogickou a organizačnou činnosťou.

Akademik Vladimír Koříněk sa narodil 18. apríla 1899 v Prahe. Roku 1918 vstúpil ako poslucháč matematiky a fyziky na Karlovu univerzitu, kde vyrastal predovšetkým pod vplyvom prof. K. Peira. Hodnosť doktora prírodných vied dosiahol 30. júna 1923. Nasledujúci študijný rok 1923/24 strávil v Paríži. Študoval na Sorbonne a Collège de France u svetoznámych matematikov J. Hadamarda, H. Lebesgua, P. Montela a E. Picarda. Neskôr, v študijnom roku 1929/30, pracoval v Hamburgu u známeho algebríka prof. Artina. Roku 1935 bol na mesačnej študijnej ceste v SSSR, kde nadviazal čulé styky s algebríkmi Moskovskej univerzity, najmä s prof. A. G. Kurošom. Okrem toho sa akademik Koříněk aktívne zúčastnil na mnohých medzinárodných sjazdoch a konferenciách.

Po návrate z Paríža bol najprv nehoncovaným asistentom matematického seminára Karlovej univerzity a súčasne učil na gymnáziu. V rokoch 1925—1927 bol asistentom II. fyzikálneho ústavu a potom až do 30. apríla 1931 asistentom II. ústavu matematiky na ČVUT v Prahe. Roku 1931 sa habilitoval z matematiky na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity a ešte v tomto roku bol navrhnutý za mimoriadneho profesora tejto fakulty. Pre úspornú politiku vtedajšej vlády bol však menevaný za profesora až od 1. 10. 1935. V čase od 1. 5. 1931 až do 30. 8. 1935 pracoval ako úradník štatisticko-vedeckej služby na Štátnom úrade štatistickom. Po oslobodení bol vymenovaný za riadneho profesora matematiky so spätnou platnosťou od 28. 10. 1940. Niekoľko rokov bol vedúcim Katedry matematiky KU. V rokoch 1953—1955 bol dekanom Matematicko-fyzikálnej fakulty Karlovej univerzity.

Ako vynikajúci vedecký pracovník sa stal skoro členom významných vedeckých inštitúcií. V novembri 1952 ho vymenovali medzi prvými za riadneho člena ČSAV.

Akademik Koříněk sa zúčastňoval a zúčastňuje na mnohých organizačných prácach, súvisiacich s rozvojom matematiky a s prehĺbovaním vyučovania matematiky u nás. Intenzívne sa zúčastňoval na práci Jednoty československých matematikov a fyzikov. Od študentských čias až dodnes bol s menšími prestávkami členom jej výboru. Dlhé roky

zastával dôležitú funkciu hlavného knihovníka. Od reorganizácie Jednoty r. 1956 je jej podpredsedom.

Vedecké práce akademika Kořínka možno zhruba rozdeliť do štyroch skupín. Prvá skupina prác sa týka teórie čísel, a to niektorých základných problémov aritmetickej teórie kvadratických foriem. Ďalšia séria prác (z rokov 1930—1935) je venovaná problémom z teórie algebier. V tom čase bola všeobecná teória algebier na začiatku obdobia rýchleho rozvoja a práce akademika Kořínka mali na tento rozvoj značný vplyv. Svedčí o tom aj skutočnosť, že výsledky týchto jeho prác našli trvalé miesto aj v knižnej literatúre. Tretia skupina prác sa týka dôležitých otázok teórie grúp, najmä rozkladu grúp na priamy súčin. Aj tieto práce našli široký ohlas v časopiseckej i knižnej literatúre (napr. v známej knihe A. G. Kuroša *Teorija grupp*). Posledná skupina prác je venovaná štúdiu niektorých otázok teórie sväzov. Okrem toho napísal akademik Kořínek niekoľko štatistických prác o tabuľkách úmrtnosti a desiatky rôznych referátov a recenzii.

Veľmi záslužnú prácu vykonal akademik Kořínek tým, že napísal prvú českú učebnicu algebry pre poslucháčov matematiky (*Základy algebry*, ČSAV, 1. vyd. 1953, 2. vyd. 1956). Je to veľmi starostlivo a prísne vedeckým štýlom napísaná kniha, v ktorej tradičná látka je spracovaná moderným spôsobom, no pritom ostáva kniha zrozumiteľná a prístupná začiatočníkom.

Akademik Kořínek je vysoko čestný, svedomitý a dobrosrdečný človek. Svedomitost a dôkladnosť sa neprejavuje len v jeho vedeckých prácach, ale v každej jeho činnosti, predovšetkým činnosti učiteľskej, ktorej sa od začiatku venoval s veľkou láskou. Je ochotným a obetavým poradcom svojich poslucháčov a žiakov a má úprimnú radosť z každého ich úspechu. Pod jeho vedením vyrástol celý rad zdatných matematikov.

Som presvedčený, že hovorím v mene širokej slovenskej matematickej verejnosti, keď akademikovi Kořínkovi pri príležitosti jeho 60. narodenín prajem mnoho zdravia a sily do ďalších rokov práce na rozvoji našej vedy a školstva.

Ján Ivan

PROFESOR DR. OTAKAR BORŮVKA ŠEŠŤDESIATROČNÝ

V tomto roku sa 10. mája dožíva 60 rokov významný československý matematik, člen korešpondent ČSAV Otakar Borůvka. Využívam túto príležitosť, aby som hovoril o ňom a čiastočne aj o jeho vedeckom životnom diele.

Profesor dr. Otakar Borůvka narodil sa 10. mája 1899 v Ostrohu, okres Veselí nad Moravou. Jeho otec bol tam učiteľom. Vysokoškolské štúdiá konal v Brne. V rokoch 1918—1922 študoval na Fakulte inžinierskeho stavebníctva na Českej vysokej škole technickej v Brne. Zložil tam i I. štátnu skúšku. Súčasne však bol od r. 1920 zapísaný ako mimoriadny poslucháč na Prírodovedeckej fakulte Masarykovej univerzity v Brne. Roku 1922 získal aprobáciu z matematiky a fyziky pre učiteľa na stredných školách. Roku 1923 dosiahol hodnosť doktora prírodných vied. Po ukončení štúdiá zostal na Prírodovedeckej fakulte Masarykovej univerzity v Brne ako asistent matematického ústavu s menšími prestávkami až do roku 1934. V rokoch 1926—1927 a 1929—1930 študoval totiž v Paríži u prof. E. Cartana a v zimnom semestri šk. roku 1930/31 v Hamburgu u prof. W. Blaschkeho. Habilitoval sa na univerzite v Brne roku 1928. Hned po habilitácii bola mu ponúknutá profesúra matematiky na univerzite v Záhrebe, no neprijal ju. Roku 1934 bol menovaný mimoriadnym profesorom matematiky na Prírodovedeckej fakulte brnenskej univerzity a roku 1946 riadnym profesorom s platnosťou od 1. 5. 1940. Tam pôsobí do dnešného dňa.

Prof. O. Borůvka dosiahol veľké úspechy ako vedec, ako organizátor vedeckej práce a vychovávateľ vedeckého dorastu a tiež ako človek.

Jeho vedecké práce -- v počte asi 45 -- možno rozdeliť na tri hlavné skupiny: na práce z diferenciálnej geometrie, na práce z abstraktnej algebry a na práce z analýzy, hlavne z diferenciálnych rovníc.

V prácach z diferenciálnej geometrie sa zaoberá jednak otázkami projektívnej diferenciálnej geometrie, jednak otázkami súvisiacimi s diferenciálnou geometriou plôch konštantnej krivosti vo viacrozmerných priestoroch. Vo svojich prácach používal Cartanove metódy. Bol u nás prvý, ktorý používal tieto metódy a zaslúžil sa o ich poznanie a rozšírenie.

Jeho práce z abstraktnej algebry sú venované poväčšine grupoidom a rozkladom v množinách. Je jedným z prvých matematikov na svete, ktorý rozvíjal teóriu grupoidov, a je jedným zo zakladateľov teórie rozkladov na množinách. Nemalý význam má jeho kniha *Úvod do teórie grúp*, v ktorej rozoberá práve uvedenú problematiku.

Prvé Borůvkove práce boli z klasickej analýzy. Týkajú sa rôznych transcendentných funkcií. Vznikli pod vplyvom význačného československého matematika prof. M. Lercha, ktorý bol Borůvkovým učiteľom. Od r. 1952 sa prof. O. Borůvka väčšinou venuje len diferenciálnym rovniciam. Od roku 1946 vedie v Brne seminár diferenciálnych rovníc. V tomto seminári zhromaždil okolo seba rad mladých brnenských a bratislavských matematikov, bol im učiteľom, radcom a priateľom. Tak vytvoril pracovné stredisko pre štúdium diferenciálnych rovníc, ktoré je dnes známe nielen v našom štáte, ale i v zahraničí. V tomto seminári sa študovali najprv otázky existencie a jednoznačnosti integrálov diferenciálnych rovníc, metóda postupných aproximácií a vyšetrovalo sa správanie integrálov v okolí singulárnych bodov. Od roku 1951 sa obrátila pozornosť na lineárne diferenciálne rovnice. Podnet vyšiel od prof. O. Borůvku, ktorý predniesol svoje nové výsledky, týkajúce sa vlastností integrálov lineárnej diferenciálnej rovnice 2. rádu. Vytvoril teóriu disperzií, teóriu transformácií integrálov jednej lineárnej dif. rovnice 2. rádu do integrálov druhej lineárnej dif. rovnice 2. rádu a položil celý rad problémov. Jeho výsledky a metódy sa používali a používajú teraz pri štúdiu vlastností integrálov lin. dif. rovníc 3. a 4. rádu, ako aj vyšších rádov, pri riešení niektorých okrajových problémov vyšších rádov, pri rozšírení Floquetovej teórie na dif. rovnice s neperiódickými koeficientmi. Získali sa nové poznatky o Abelovej funkčnej rovnici $F'(t) = F(t) \cdot 0$. Našli sa všetky lineárne dif. rovnice 2. rádu tvaru $y'' = q(x)y$, ktorých integrály majú všetky korene rovnako od seba vzdialené. Rieši sa súčasne celý rad ďalších problémov.

Okrem čisto vedeckých prác uverejnil prof. O. Borůvka celý rad (vyše 30) populárno-vedeckých prác a vyše 200 recenzií článkov v Zentralblatt für Mathematik, v Mathematical reviews a v Referativnom žurnali.

Uvedené údaje ani zďaleka nevystihujú, ani dostatočne nehodnotia prácu prof. O. Borůvku. No i z nich vidieť, že jeho životné vedecké dielo je veľmi významné a vyzdvihuje prof. Borůvku na popredné miesto medzi československými matematikmi. Veríme, že jeho duch a energia prinesú ďalšie významné úspechy československej matematike.

Priehodí mi ešte spomenúť jednu veľmi významnú okolnosť zo života prof. O. Borůvku. Je to jeho vzťah k slovenským matematikom a k Prírodovedeckej fakulte UK. Od roku 1947, plných 11 rokov, konal za veľkých obetí prednášky na Prírodovedeckej fakulte UK, čím sa podstatne podieľal na zvyšovaní úrovne dorastajúcich slovenských matematikov. Neboli to však len prednášky, ktoré robia jeho pôsobenie v Bratislave tak cenným. Bol to jeho vzťah k mladým slovenským matematikom. Vedel každému ochotne poradiť, povzbudiť ku práci. Konzultácie s ním, v dňoch keď bol v Bratislave, boli pravidelné a veľmi podnetné. Nikdy nikoho neodmietol, i keď bol častokrát vyčerpaným. Tak sa vytváral okolo neho kruh mladých ľudí: viedol ich ku štúdiu a ku tvorivej práci. Za túto jeho prácu a námahu vyslovujú mu slovenskí matematici srdečnú vďaku a prajú mu ešte mnohé roky života, zdravia a sily a veľa úspechov v práci.

M. Švec